

Projektni zadatak

Konsultant za okoliš i socijalna pitanja za izradu Plana upravljanja okolišem i socijalnim pitanjima za aktivnosti deminiranja duž desne obale Save u BiH

1. Pozadina

1.1. Ukratko o Programu

Program integriranog razvoja riječnih koridora Save i Drine (dalje u tekstu SDIP ili Program) predstavlja dugoročni poduhvat Svjetske banke za rješavanje razvoja zapuštene infrastrukture u regiji uz istodobno poticanje zajedničkog donošenja odluka i razvoja duž dva riječna koridora. Cilj Programa je jačanje prekogranične saradnje u oblasti voda i poboljšanje plovnosti i zaštita od poplava u riječnim koridorima Save i Drine. Program se sastoji od četiri komponente i nekoliko podkomponenti kako slijedi:

Komponenta	Podkomponenta
Komponenta 1: Integrirano upravljanje i razvoj rijeke Save	Podkomponenta 1.1: Zaštita od poplava i upravljanje okolišem Podkomponenta 1.2: Unapređenja plovnih puteva
Komponenta 2: Integrirano upravljanje i razvoj riječnog koridora Drine	Podkomponenta 2.1: Zaštita od poplava i upravljanje okolišem Podkomponenta 2.2: Integrirani razvoj vodnog područja Drine
Komponenta 3: Priprema i upravljanje projektom	Podkomponenta 3.1: Priprema projekta Podkomponenta 3.2: Institucionalno jačanje i upravljanje projektom
Komponenta 4: Regionalne aktivnosti	Regionalni dijalozi i studije

SDIP će se implementirati kroz dvije uzastopne i djelimično preklapajuće faze. Razvojni cilj Faze 1 Programa je unaprijediti zaštitu od poplava i omogućiti prekograničnu saradnju u oblasti voda u riječnim koridorima Save i Drine. U okviru Faze 1 implementirat će se podprojekti s visokom spremnošću za implementaciju i relevantnošću za ciljeve programa, s glavnim projektima i tenderskom dokumentacijom koji će vjerovatno biti spremni do efektivnosti u Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini (BiH) i Srbiji, uz istovremenu pripremu potprojekata koji će se implementirati u toku druge faze ovog Regionalnog programa. U BiH, četiri vrste aktivnosti koje će se implementirati u Fazi I uključuju:

1. Zaštitu od poplava, stabilizaciju obala, kontrolu odvodnje, jaružanje i radove na regulaciji rijeke i upravljanje akumulacijom u koridoru Drine u FBiH i RS-u
2. Podizanje rasadnika, ponovno pošumljavanje, uspostavu arboretuma u RS-u
3. Aktivnosti deminiranja duž desne obale Save u BiH
4. Izradu regionalnih studija za sliv rijeke Save

Svaka aktivnost sastoji se od nekoliko već utvrđenih potprojekata. Svi podprojekti koji će se finansirati u okviru Programa podlijegeat će procjeni rizika za okoliš i socijalnih rizika od strane JIP-ova u skladu s procedurama opisanim u Okviru upravljanja okolišem i socijalnim pitanjima (ESMF) za BiH iz 2019. godine koji je izrađen za Program. U ESMF-u je dat detaljan opis procedura vezanih za procjenu, upravljanje i praćenje rizika za okoliš i socijalnih rizika i uticaja na okoliš i socijalnih uticaja potprojekata. Za "visokorizične" podprojekte izradit će se Procjena uticaja na okoliš i socijalnih uticaja (ESIA), dok će se za "značajno rizične", "umjereno rizične" i "niskorizične" podprojekte provesti procjena u skladu s entitetskim zakonima u području okoliša (zavisno od lokacije podprojekta) te će uključivati izradu Plana upravljanja okolišem i socijalnim pitanjima (ESMP) za određenu lokaciju, sve

u skladu s ovim ESMF-om i odredbama utvrđenim u skladu s ESS1 Svjetske banke i Okolišnim i socijalnim okvirom.

1.2. Deminiranje desne obale rijeke Save

Sukob od 1992.-1995. godine vezan za raspad Jugoslavije ostavio je BiH sa značajnom kontaminacijom minama. Od 1996. godine, zajednički naponi Komisije za deminiranje BiH, Centra za uklanjanje mina Bosne i Hercegovine (BHMACH) i drugih vladinih i nevladinih agencija i organizacija, uz trajnu financijsku i tehničku podršku donatora, međunarodnih organizacija i međunarodnih tehničkih operatera s ekspertizom iz oblasti deminiranja, doveli su do otkrivanja i uništavanja gotovo 66.000 protupješačkih mina, više od 8.500 protutenkovskih mina, te gotovo 60.000 komada neeksplozivnih ubojitih sredstava (NUS) kroz mukotrpan rad tehničkog izviđanja i čišćenje zemljišta. Većinu tehničkih smjernica i koordinaciju na kojima se temeljio ovaj napor obezbijedio je BHMACH kao vodeća tehnička agencija BiH za deminiranje. BHMACH je 2003. godine izradio i usvojio Standardne operativne procedure za humanitarno deminiranje (SOP) radi osiguravanja provedbe svakog uklanjanja mina u BiH na siguran, efikasan i tehnički robustan način, u skladu sa svim važećim domaćim zakonima i u skladu s međunarodnim obavezama BiH u vezi s deminiranjem. BHMACH-ovi SOP-ovi usklađeni su s Međunarodnim standardima deminiranja (IMAS), koji su standardi koji se primjenjuju na sve operacije deminiranja koje provode Ujedinjeni narodi (UN), kako su prvobitno podržani od strane UN-ove Međuagencijske koordinacijske grupe za protivminsko djelovanje u 2001. godini.

Postavljanje mina na teritoriji BiH izvršeno je prvenstveno duž linija razdvajanja jurisdikcija, od kojih su obale rijeke Save jedna od najvidljivijih koje su zajednički prirodni resurs koji danas označava važan dio granice između BiH i Hrvatske (kao i, mada u mnogo manjoj mjeri riječnih km, dio granice između BiH i Srbije). Prisustvo mina i NUS na desnoj obali rijeke Save u BiH nije samo prijetnja za pojedince ili zajednice koji mogu biti izloženi ili se približiti tim lokacijama, već je također i *de facto* smetnja i prepreka za ulaganja u infrastrukturu i ekonomsku djelatnost na i u vezi s rijekom Savom—velikom prirodnim resursom značajnog socioekonomskog i ekološkog potencijala na državnom i regionalnom nivou—na obje strane granice (lijeva obala rijeke, na teritoriji Hrvatske, od tada je očišćena od mina). S obzirom na socioekonomski i ekološki značaj rijeke Save, postoji dugogodišnje interesovanje za uklanjanje mina i NUS sa desne obale Save u BiH (uključujući deminiranje i uklanjanje NUS na vrlo selektivan način na plovnom putu rijeke Save). BHMACH proveo je izviđanja i izradio tehničke projekte za aktivnosti deminiranja za izvođenje tog posla, ali se nije pristupilo povezanom uklanjanju mina zbog nedostatka sredstava. U tom kontekstu se u okviru SDIP-a predlaže mobilizacija bespovratnih sredstava za deminiranje desne obale rijeke Save u BiH, čime će se rijeka efektivno otvoriti za ulaganja i mnoštvo ekonomskih djelatnosti povezanih s rijekom u narednim decenijama, uključujući ključna ulaganja u plovidbu i proširenje luke koja su predložena u okviru Faze II SDIP-a.

Radovi na deminiranju na desnoj obali Save izvest će se u skladu s BHMACH-ovim SOP-ovima koji su zasnovani na IMAS-u. U tim SOP-ovima utvrđene su posebne tehničke vještine; tehnički koraci i metodologije; pristupi radu; pristupi uzorkovanju i izviđanju; pristupi ispitivanju i provjeri opreme; tehnološka rješenja koja se trebaju koristiti; pristupi zdravlju i sigurnosti za zaštitu izvođača i opće javnosti; zahtjevi i procedure za javne konsultacije; zahtjevi i pristupi odlaganju mina i eksplozivnih materijala; te povezane neophodne aktivnosti za osiguravanje robusnih i sigurnih ishoda deminiranja na osnovu ublažavanja rizika.

U toku implementacije SDIP-a i nakon potvrde bespovratnog financiranja izradit će se Plan upravljanja okolišem i socijalnim pitanjima (ESMP) za određenu lokaciju radi upotpunjavanja i dodatnog informiranja načina na koji će se aktivnosti deminiranja provoditi. Provest će se javne konsultacije o tom ESMP-u i on će se objaviti prije početka građevinskih radova, i to na način koji je u skladu s načelima iz SOP-ova i IMAS-a. U okviru procesa ESMP-a, BHMACH će ažurirati postojeća izviđanja i kartiranje miniranih područja radi tačnije procjene trenutnog i ažurnog opsega i prirode potrebe za deminiranjem, vjerovatnog socijalnog i okolišnog poremećaja koji mogu prouzrokovati aktivnosti deminiranja i ključnih mjera za ublažavanje tog poremećaja.

2. Cilj

Cilj ovog zadatka je podržati PIJ-ove u Bosni i Hercegovini u izradi Plana upravljanja okolišem i socijalnim pitanjima za aktivnosti deminiranja duž desne obale Save kojim će se rukovoditi implementacija ove aktivnosti na osnovu Okolišnih i socijalnih zaštitnih politika Svjetske banke iz 2018. godine i BHMACH-ovih SOP-ova zasnovanih na IMAS-u.

3. Obim usluga

ESMP se sastoji od skupa mjera za ublažavanje, praćenje i institucionalnih mjera koje se poduzimaju u toku implementacije i upravljanja projektom radi uklanjanja štetnih okolišnih i socijalnih rizika i uticaja na okoliš i socijalnih uticaja, kao i radi njihovog neutraliziranja ili smanjivanja na prihvatljive nivoe. ESMP također uključuje mjere i neophodne aktivnosti za provedbu tih mjera. Okvirni pregled ESMP-a dat je u prilogu A.

Konsultant će:

- a) utvrditi negativne uticaje podprojekta;
- b) utvrditi skup odgovora na potencijalno štetne uticaje;
- c) odrediti zahtjeve za osiguravanje da su ti odgovori djelotvorni i blagovremeni; i
- d) opisati način ispunjavanja tih zahtjeva.

Očekuje se da će se u ESMP-u utvrditi zahtjevi sa kojima se trebaju uskladiti izvođači i projektne implementacijske agencije u vezi s takvim ključnim aktivnostima kao što su uspostava sigurnosnih zona oko očekivanih područja za deminiranje; obilježavanje područja za deminiranje; razrada deminerskih radova u skladu s utvrđenim sigurnosnim, zaštitnim i tehničkim protokolima (SOP-ovi i IMAS); obezbjeđenje potpune lične zaštite, uključujući obezbjeđenje osiguranja, za svo deminersko osoblje, kao i zaštita lokalnog stanovništva za koje se smatra da je izloženo zonama deminiranja (ako postoji); te osiguravanje informiranosti i razmjena informacija o deminerskim radovima, uz odgovarajuće objavljivanje planova i dinamike, odgovarajuće znakovlje i upozorenja, očekivana pravila i ponašanja izvođača i osoblja i preporuke za lokalne zajednice.

U okviru javne objave i informiranja javnosti, u ESMP-u će se također istaknuti očekivani ukupni pozitivni učinak deminiranja uklanjanjem rizika i ponovnim otvaranjem zahvaćenih područja duž desne obale rijeke Save ne samo za ekonomsku, već također i za ekološku djelatnost.

Ključni zadaci koje konsultant treba poduzeti kako bi ispunio ciljeve ovog zadatka su:

- Provesti uredsko istraživanje i posjetiti lokaciju budućih operacija deminiranja radi utvrđivanja osnovice i okolišnih uslova na radilištu relevantnih za operacija deminiranja uključujući barem sljedeće aspekte: geologiju, hidrologiju, kvalitet voda, biološku raznolikost, zahvaćeno stanovništvo, zaštićena područja i kulturne i historijske lokalitete, sticanje zemljišta, ograničenja korištenja zemljišta i prisilno preseljenje.
- Opisati institucionalni i pravni okvir uključujući relevantnu regulativu u području okoliša i socijalnih pitanja, kao i postupak dobivanja dozvola za operacije deminiranja, ako je potrebno.
- Procijeniti uticaje, uključujući utvrđivanje prirode uticaja i opisivanje uticaja u fazi pripreme, implementacije i nakon implementacije.
- Izraditi plan upravljanja okolišem i socijalnim pitanjima koji se sastoji kako od plana ublažavanja, tako i od plana praćenja.
- Utvrditi zahtjeve za implementaciju, praćenje i izvještavanje.
- Pomoći PIJ-ovima u organizaciji i vođenju postupka konsultacija na osnovu zahtjeva utvrđenih u Planu uključivanja zainteresiranih strana izrađenom za SDIP. Aktivnosti uključuju utvrđivanje ključnih zainteresiranih strana koje će sudjelovati u konsultacijama, prezentiranje nacrti konačnog ESMP-a i izradu zapisnika sa sastanka i liste učesnika koji će se uključiti u konačne nacrti objavljenih dokumenata.

4. Raspored izvještavanja

Od konsultanta se očekuje izrada nacrtu i konačnog izvještaja o ESMP-u, uključujući podršku PIJ-ovima u organizaciji i olakšavanju konsultacija s relevantnim zainteresiranim stranama. Treba se pridržavati sljedećeg rasporeda izvještavanja:

- a) Nacrt konačnog izvještaja: U roku od 4 sedmice od početka zadatka, Konsultant će dostaviti nacrt konačnog ESMP-a.
- b) Konačni izvještaj: U roku od dvije sedmice od datuma javne prezentacije, razrada i uvažavanje svih komentara dobivenih od Banke i komentara upućenih u toku prezentacije.

Javne konsultacije organizirat će se najkasnije 2 sedmice nakon dostavljanja nacrtu konačnog ESMP-a.

Izvještaji se dostavljaju u elektronski čitljivom obliku, kako u Wordu, tako i u PDF-u. Konsultant će biti odgovoran za prevod nacrtu i konačnog ESMP-a na lokalni jezik.

5. Kvalifikacije/posebne vještine

Ovaj PZ namijenjen je za pojedinačne konsultante ili konsultantska društva.

Akademске kvalifikacije konsultanta:

- i. Specijalista za okoliš i socijalna pitanja – Napredna univerzitetska diploma iz okolišnih, prirodnih nauka ili geonauka.

Iskustvo:

- i. Najmanje 10 godina radnog iskustva u području okoliša, od kojih najmanje 5 godina radnog iskustva u provođenju studija uticaja na okoliš, okolišne i socijalne procjene na osnovu dubinske analize i izradi dokumenata za okolišne i socijalne zaštitne politike;
- ii. Potrebno je široko razumijevanje problematike deminiranja; prethodno radno iskustvo u upravljanju okolišem prilikom deminiranja smatrat će se prednošću;
- iii. Prethodno radno iskustvo sa Svjetskom bankom ili drugim međunarodnim finansijskim institucijama;
- iv. Iskustvo u radu u zapadnobalkanskim zemljama;
- v. Odlične komunikacijske vještine;
- vi. Dokazive analitičke vještine.

Jezik:

- i. Potreban je usmeni i pismeni engleski;
- ii. Tečnost u jezicima BiH.

Prilog A. Okvirni pregled ESMP-a za određenu lokaciju

Sadržaj ESMP-a za određenu lokaciju uključivat će sljedeće:

(a) Ublažavanje

- U ESMP-u se utvrđuju mjere i aktivnosti u skladu s hijerarhijom ublažavanja kojima se smanjuju potencijalno štetni uticaji na okoliš i socijalni uticaji na prihvatljive nivoe. Plan će po potrebi uključivati kompenzacijske mjere. U ESMP-u se naročito:
  - i) utvrđuju i rezimiraju svi očekivani štetni uticaji na okoliš i socijalni uticaji (uključujući one koji uključuju autohtoni narod ili prisilno preseljenje);
  - ii) opisuje—uz tehničke detalje—svaka mjera ublažavanja, uključujući vrstu uticaja na koju se odnosi i uslove u kojima je potrebna (npr. kontinuirano ili u slučaju nepredviđenih situacija), s projektima, opisima opreme i operativnim procedurama prema potrebi;
  - iii) procjenjuju svi potencijalni uticaji na okoliš i socijalni uticaji tih mjera; te se uzimaju u obzir i u skladu je s drugim potrebnim planovima ublažavanja za projekt (npr. za prisilno preseljenje, autohtone narode ili kulturnu baštinu).

(b) Praćenje

- U ESMP-u se utvrđuju ciljevi praćenja i navodi se vrsta praćenja, uz veze s procijenjenim uticajima u okolišnoj i socijalnoj procjeni i opisanim mjerama ublažavanja u ESMP-u. U odjeljku ESMP-a koji se odnosi na praćenje naročito se navode (a) poseban opis, kao i tehnički detalji, mjera praćenja, uključujući parametre koji se mjere, metode koje se koriste, lokacije uzorkovanja, učestalost mjerenja, granice detekcije (prema potrebi), te definiciju pragova koji će signalizirati potrebu za korektivnim mjerama; i (b) procedure za praćenje i izvještavanje radi (i) osiguravanja ranog otkrivanja uslova koji iziskuju određene mjere ublažavanja, kao i (ii) dostavljanja informacija o napretku i rezultatima ublažavanja.

(c) Razvoj kapaciteta i obuka

- Radi održavanja blagovremene i djelotvorne implementacije okolišnih i socijalnih projektnih komponenti i mjera ublažavanja, ESMP se oslanja na okolišnu i socijalnu procjenu postojanja, uloge i sposobnosti odgovornih strana na lokaciji ili na nivou organa i ministarstava.
- U ESMP-u se naročito daje poseban opis institucionalnih aranžmana, u kojem se utvrđuje koja strana je odgovorna za provedbu mjera ublažavanja i praćenja (npr. za upravljanje, nadzor, provedbu, praćenje implementacije, korektivne mjere, financiranje, izvještavanje i obuku osoblja).
- Radi jačanja sposobnosti upravljanja okolišem i socijalnim pitanjima u nadležnim organima za implementaciju, u ESMP-u se preporučuje osnivanje ili širenje odgovornih strana, obuka osoblja i sve dodatne mjere koje mogu biti potrebne za održavanje implementacije mjera ublažavanja i sve druge preporuke okolišne i socijalne procjene.

(d) Dinamika implementacije i procjene troškova

- Za sva tri aspekta (ublažavanje, praćenje i razvoj kapaciteta), u ESMP-u se navode (a) dinamika implementacije za mjere koje se moraju provesti u okviru projekta, u kojoj su prikazane faze i koordinacija sa sveobuhvatnim planovima implementacije projekta; i (b)

procjene kapitalnih i tekućih troškova i izvori sredstava za implementaciju ESMP-a. Te brojke su također uključene u tabele ukupnih projektnih troškova.

(e) Integracija ESMP-a u Projekt

- Zajmoprimčeva odluka da pristupi projektu i Bančina odluka da ga podrži zasnivaju se djelimično na očekivanju da će se ESMP (bilo samostalan ili kako je ugrađen u ESCP) djelotvorno izvršiti. Stoga će se jasno navesti svaka od mjera i aktivnosti koje će se implementirati, uključujući pojedinačne mjere i aktivnosti ublažavanja i praćenja i institucionalne nadležnosti koje se odnose na svaku od njih, te će se troškovi toga ugraditi u cjelokupno planiranje, projekt, budžet i implementaciju projekta.

Format tabele plana ublažavanja

Faza	Problem	Mjera ublažavanja	Trošak ublažavanja (ako je značajan)	Odgovornost*	Opažanja i komentari nadzornog organa (popunjava se u toku nadzora)
Pripremna faza					
Provedba projekta / eksploatacija					
Faza nakon projekta					

*Stavke za koje je naznačeno da su odgovornost izvođača navode se u dokumentima ponude

Format tabele plana praćenja

Faza	Koji parametar se prati?	Gdje se parametar prati?	Kako se parametar prati/ vrsta opreme za praćenje?	Kada se parametar prati- učestalost mjerenja ili kontinuirano?	Trošak praćenja/ koliki su trošak opreme ili naknade izvođača za vršenje praćenja?	Odgovornost*	Opažanja i komentari nadzornog organa (popunjava se u toku nadzora uz navođenje odgovarajućih izvještaja o mjerenju)
Pripremna faza							
Provedba projekta / eksploatacija							
Faza nakon projekta							

*Stavke za koje je naznačeno da su odgovornost izvođača navode se u dokumentima ponude